

HÍRÜNK A VILÁGBAN

I.évfolyam 4.-5.szám

1951.május 1.

SUMIR ROKONSÁG. /SUMERIAN AFFILIATIONS/

Szaktudósoknak számít, kevés példányban megjelenő, de nagyérdeklő angolnyelvű mű fekszik előttünk: Dr. Bobula Ida sok év munkájával készült tanulmánya a sumir-magyar rokonságról. Ha az alaptételt elfogadja a szaktudomány, amire van remény, ez nemcsak egyetemes magyar kultúrszempontról, de lapunk célkitűzése szempontjából is nagyjelentőségű lehet.

100 évvel ezelőtt, 1850-ben fedezte fel a tudomány, hogy az asszírok előtt egy más nép élt Mezopotámiában, a sumírok. 1859-ben Oppert, a sumiológia francia úttörője már megállapíthatta, hogy a sumir nyelv a finn-ugor nyelvcsoporthoz áll a legközelebb s ő volt az első, aki a rendelkezésre álló sumir nyelvi anyag s a magyar közt összehasonlitásokat végzett. Lenormant pedig ezen túlmenően nagyobb hasonlóságot fedezett fel az ugor és sumir, mint a finn és sumir nyelvek között. /Ugor nyelvek: magyar, vogul, osztják./

Az őket követő Halévy és iskolája azonban a sumírok létét tagadta s ékírásban fennmaradt nyelvüket az asszír papság mesterséges, hieratikus nyelvének minősítette. A Halévy-iskola egészen a legutolsó időkig rányomta bélyegét az orientalisták gondolkodására. Ez volt az oka annak, hogy a magyar tudomány a sumir-magyar rokonság számunkra oly érdekes vizsgálatát teljesen elhanyagolta, ill. az ezzel foglalkozó tudósainkat /Galgóczy János, Varga Zsigmond/ nem engedte szóhoz jutni.

Az utóbbi évtizedek ásatásai és kutatásai a sumírok létét kétségtelenül bebizonyították. Míg azonban az Oppert-Lenormant-teória egyik fele így megerősítést nyert, másik felét, a sumir-ugor nyelvi rokonság kérdésének vizsgálatát elhanyagolták. Sőt az emberiség szinte valamennyi más nyelvvel megpróbálták rokonságba hozni a sumirt. Sikertelenül. Az egyik neves amerikai sumiológus ebben foglalta össze a sumiológia mai állását: "A sumir se nem semita, se nem indo-európai nyelv. Az u.n. agglutináló nyelvek típusához tartozik, melyekre példa a török, a magyar és a finn. E nyelvek egyike sem látszik azonban közelebbi rokonságban lenni a sumirral és így az utóbbi mindezekig egyedül áll s egyetlen más élő vagy holt nyelvnek sem rokona." /Kramer: Sumerian Mythology, Philadelphia, 1944./

Dr. Bobula Ida, - az első nő akinek magyar egyetem megadta volt történelemből a venia legendit, - most megjelenő művében az Oppert-Lenormant-teória felelevenítésével, de az akkori párszáz helyett ma már kb. 4000 sumir szó ismeretében, a sumir-magyar rokonság problémáját tárgyalja. A nyelvi rokonságon kívül kulturális, antropológiai, stb.

hasonlóságokat is felsorol, befejezésül pedig érdekes hipotézissel szolgál e feltűnő hasonlóságok történeti magyarázatát adva.

Mivel a tanulmány maga is csak bevezetésnek készült a hatalmas problémakörbe, e rövid ismertetésben csak arra szorítkozhatunk, hogy a mű legfontosabb megállapításait közöljük, a bizonyítóanyag s eljárás kényszerű elhagyásával. Mielőtt azonban ismertetésünkbe belekezdénánk, néhány mondatban be szeretnénk mutatni azt a népet, amelyet esetleg ősünknek kell majd elfogadnunk, s amelyről - valljuk be - nagyon keveset tudunk.

A sumir nép kb. 5000 év előtt a Tigris és Eufrates közötti földet művelte és feltalálója volt az írásnak, a boltivnek, a keréknek. Borotválkoztak és ezüst körömtisztítót használtak. Kistermetű, szélesvállu, vastagnyaku, sasorru emberek voltak; a női szobrok közt vannak megkapó szépségűek. Művészetük nyilvánvaló forrása a görög művészetnek, jogrendszerük őse a rómainak. Abraham vallása azon fogalmak és hagyomány eredménye, melyeket a káldeusok UR nevű városában szívott magába. A sumir műveltség a sumir állam bukása után a Kr.e. II. évezredben kb. ugyanazt a szerepet játszotta, mint a görög a hellénizmus korában vagy a latin a Középkorban. Ezt a népet, Nyugat civilizációjának őst egyes tudósok káldeusnak, mások akkádnak nevezték, jelenleg közmegegyezés alapján sumirnak hívják.

Miután az agglutináló sumir nyelv szerkezetének egyezését a magyar nyelv szerkezetének számos elemével Lenormant óta senki sem vonta kétségbe és a nyelvrokonság elméletét a tudomány képviselői ismételtén azzal a megokolással utasították el, hogy a szókinccsben nincs egyezés, dr. Bobula elsősorban a szókinccs egyezéseit tárgyalja, bőven használva archaikus és tájszavainkat is. Bár a tanulmány csak kb. 300 szóegyezést tárgyal, a szerző szerint a Bárczi-féle kis-szótár 6000 legismertebb szava közül mintegy 1500 egyeztethető rokonértelmű sumir szótövekkel. A szavak persze ritkán azonosak, általában átalakultak a Grimm-féle hangtani törvények, ill. azok továbbfejlesztett változata szerint. /Pl. D-ből T, G-ből K, B-ből V, F vagy P; Sz, S vagy Z-ből CS, R-ből L lesz./

A sumir nyelvnek például van 20 u.n. meghatározója. Ezek közül a szerző szerint 10 esetben világos a kapcsolat a mgyarral /pl. HA-HAL, SZA-SZO, ID-ÜGY vagyis folyó archaikusan/, 5 esetben valószínű s csak 5-nél nem mutatható ki. Az említett 10 szó egyikénél a rokonságot az ősi sumir képirás segítségével deríti ki: ott u.i. tök jelképezi a tartót, az "edényt", ami sumirul DUG, ez pedig valószínű őse a TOK, valamint TÖK szavunknak. /Magánhangzók mindegyik nyelvben könnyen cse-rélődnek, v.ö. guga, giga, gége, góga, stb./

A tanulmány többszáz szavas szószedetéből vesszük az alábbi izelítőt:

ISTEN "az egyetlen"	ISTEN	AB "tenger, viz"	HAB
LIL "szél"	LELEK/arch. LILK/	ARU "vizet önt"	AR /elár- aszt tájsz/
TALTAL "nagyrabecsült"	TALTOS	ANU "magas"/magasran- gu hölgy, anya/	ANYÓ
NIZU "orvos, mágus"	NEZŐ	AB	APO
RIG "beszél"	REGÖL	NI-IN "idősebb nővé"	NÉN
NAP "isten", NABU "té- li nap"	NAP	ARI "meny"	ARA /arch. jel.: meny/
ZALAG "fényes"	CSILLAG	US "nemző"	ÖS /tsz. ÜS/
HUD "fény"/csillagoké/	HUGY /csil lag arch.n./	TUR "bejárat"	TOROK
IZI "tűz"	IZZIK	GUGIG "nyak"	GÉGE
BIZ "csepp"	VIZ	BUR	VER

KUS "test"	HUS	SZIL	SZEL
KURUN	KENYER /arch.	TARIK	TÖRIK
	KERENYE/	HUN "pihen"	HUNY
EDIN "hombár"	EDÉNY /arch.	GUBARAGA	KUPOROG
	EDIN/	DULI	DALOL
DAGAL "növeszt"	DAGASZT	EN	ÉNEK
ES	ESZ/IK/	NAD	NAGY
SZUR "fon"	SZÜR	MAS	MASA vminek
GU "ruha"	GUBA	URSZAG "erősség, ha-	
KUDDA "harapó"	KUTYA	talom"	ORSZÁG
BURAAABA	VERÉB /tájsz.	NAAB	NÉP
	BERIÉB/	UR, ERE "férfi, ka-	UR /arch.E-
EME "anya"	EME	tona"	REW "katona"/
GIIN "erős"	KAN	DAL	TÁL
SZUN "feltör"	SZANT	SILIG "kéz"	CSÜLÖK
BAD "szór"	VET	MASU	MEZŐ
MAS "világosit"	MOS	RÉTU	RÉT

Legmeggyőzőbbnek tűnnek a szerző ama hasonlításai, melyek különböző szócsoportokra /szinonimák, antonimák, ikerszavak, stb./ vonatkoznak s a csoport minden tagjának a sumirral való egyezését kimutatva a véletlent, mint magyarázatot, szinte kizárják.

Ilyenek a szinonima-hasonlítások /v.ö. MASU-RÉTU, EN-DULI, BIZ-AB/, főleg a szinonima-csoportok közt. Két ilyent bemutatunk: EDIN - EDÉNY, HARU-HORDO, DAL-TAL, GUR-GORÉ, DUG-TOK, SZABUR-CSUPOR /tájsz. SZAPOLY/. A másik csoport: MUD/"siet"/-MEGY/arch.MED/, GIN--JÖN/tájsz. GYÖN/, TUR/"belép"/-TER, SZID-SIET, BAD-FUT, GALA/"kiter az utból"/ - SZALAD.

Legrégibb szavaink közé tartoznak az iker-szavak, melyek egyik tagjának értelme gyakran már el is homályosult. Dr. Bobula ezeket is segítségül hívja. A szánt-vet már szerepelt /SZUN, BAD/, a jön-megy is /GIN, MUD/. De az már igazán meglepő, hogy a tarka-barka /DAR, BAR/, a tör-zuz /TAR, SZUSZ/, sir-ri /SZIR, LI/, a dül-fül /DUL, BUL/ is megvan a sumirban. Sőt a fül jelentését is megtudhatjuk a sumir segítségével: fúj /s valóban ez a szó értelme az archaikus nyelvünkben/.

Az antonimokra is láttunk már példát /EME-GIN, KUS-LIL/, ime még néhány: UDUK-ISTEN /ördög, arch. urdung-Isten/, GIR-KABBAR /girhes-kövér/, USSZA-SZUD /össze-szét/, TAB-TAR /tapaszt-tör/, US-BAD /üz - fut/, SZUN-ZEEB /csunya-szép/.

A magyar olvasót különösen érdekelheti az a rész, mely a régi magyar tulajdonnevek jelentését fejti meg a sumir segítségével. Így megtudjuk, hogy EMES papnót jelentett, SUBA /Csaba!/ a feltámadó TAM-MUZ isten egyik neve volt, GULA /Gyula!/ nagyot, GUZA /Géza!/ trónt, BARA /Béla!/ királyt jelentett, AR pedig méltóságot, míg PAD választottat /Árpád!/. De a földrajzi nevek értelme is megvilágosodik. Fehérvár, Félégyháza, Budapest, stb. jelentését ismerjük, valószínűnek látszik, hogy a többinek is van - ma már elfeledett - értelme. A szerző szerint valóban van: Kassa KUS-SZU-ból jöhetett, ami trónt, székhelyet, Kolozs GURUS-ból, ami erőt jelentett, Kikinda pedig betű szerint megtalálható a sumirban, ahol letarolt hely volt a jelentése!

Érdekes fejezet tárgyalja az u.n. kölcsönszavaink kérdését. Dr. Bobula szerint ezek nagyrésze voltaképpen sumir eredetű, főleg azok, amelyeket ó-töröknek tartottak, illetve szlávoknak! És itt következik a tanulmány egyik legmeglepőbb megállapítása: azok a szláv szavak, melyekhez hasonló a magyarban is megtalálható, egyetlen más indogermán nyelvben sincsenek meg, jóllehet rengeteg szláv-germán-latin közös tő van ezeken kívül és - a többi indogermán nyelvben az előbbieket is kö-zösek! Ezek a szláv szavak viszont nemcsak a magyarral közösek, de

nagyrészüket a sumirral is! Dr. Bobula felveti a kérdést: miután az egyházi szláv bolgártörök nyelvterületen keletkezett, nem ebből az ural-altáji nyelvből kerültek-e ezek a szavak a szlávba? Nem lehet-e, hogy az u.n. kölcsönszavaink és az egyházi szláv régi bolgár elemei a sumirban találhatják meg közös őzüket?

A nyelvi rész végén, példaképpen, a szerző egy szónak /ISTEN/ a leszármazását is végigkíséri. Mi csak a végső konkluziót adjuk: ILU ISTANU "az egyetlen Isten" ismert sumir formula volt /ILU=Isten/ - ez egyébként valószínűleg az az egyisten-fogalom is, amit a zsidóság ősei Mezopotámiából vittek Palesztinába /ILU-ELI!/. Az ősi magyar esküforma: esküszöm az ELO ISTENre, talán ezt a formulát őrizte meg a szó szakrális jellegénél fogva kevés változtatással. /A Halotti beszédben egyébként ELEVE áll Isten helyett!/"

A kulturális morfológia terén a kapcsolatot már csak az egy-egy fogalomkörre vonatkozó közös szavak mennyiségéből is sejteni lehet. Dr. Bobula nagy számban sorakoztatja fel ezeket az egyezéseket is. Ezeket itt éppen csak érinteni tudjuk.

Meglepetéssel értesülünk, hogy a sumiroknak is volt rojtos gatyájuk /GADA/, amit Erdélyben gagyának hívnak, a sokhelyütt ábrázolt fokos szent fegyverük volt, az edényeik és eszközeik nemcsak névben /ALZU-ASÓ, KAPA-KAPA, KAZ-KASZA/, de formában is többé-kevésbé egyeztek a mieinkkel. A magyar népművészeti motívumokban pedig az ősi sumir képirás jelei fedezhetők fel: az életfa, virágszimbólumok, a sumirban isten-t jelentő nyolcágú csillag, a sumir szem-motívum /utóbbiról az orientalisták nem tudták eldönteni, valóban szemet ábrázolt-e vagy a gabona-mag termékenység-szimbólumát; nyilván mind a kettőt, hisz a magyarban a mag is szem!/"

Hangszerek közt is vannak hasonlóak. A sumir szertartások nagydobját, a BALAG-ot "a nagy bika bőré"-nek is hívták. Nos, Tinódi ugyancsak egy hatalmas dobról ír: "Kinizsi Pál dobja, kinek neve bika!"

A magyar rovásírás több jele mezopotámiai eredetűnek látszik, de még érdekesebb, hogy a "felírás", "vésés" szava sumirul RU és UR, ill. utóbbit IR-nak is olvassák /ró és ir!/"

A magyar családi életben a szerző sok nyomát fedezi fel a sumir matriarchális rendszernek. A magyar néphit életet-adó Nagyboldogasszonyának megvan a megfelelője a sumir mitológiában. Az talán kevésbé feltűnő, hogy e sumir istennő madara a gólyamadár /hiszen a gólya nemcsak nálunk jelképezi a születést/, az azonban annál inkább, hogy ez istennő egyik neve GÜLA s gólya szavunk eredetét eddig nem tudta megmagyarázni a nyelvtudomány. A temetkezési szokások közt is vannak feltűnő egyezések.

Érdekes fejezetben tárgyalja a tanulmány a társadalmi berendezkedések közti hasonlóságokat. A magyarok szabadság és alkotmányosság iránti szeretete sok ponton, pl. jogelvek, törvények terén is, feltűnő egyezéseket mutat a sumiroknak az oligarchiával szembenálló, primitív demokráciát megvalósító emberséges felfogásával.

A mitológia terén a csekélyszámu megmaradt magyar adatból s nyomból bámulatos következtetéseket tud levonni. Így a mennydörgő Haddur /Aranyosrákosi Székelynél nem véletlenül Haddur/ közelkeleti mását is sikerült megtalálnia: ez Haddu, a vihar és háboru istene. A Hadak utján visszatérő Csaba királyfi és a minden évben új életre kelő DU-MUZIG-Tammuz, másnéven SUBA istenség, "a feltámadó fiú" közti hasonlóság is szembetűnő, főleg ha tudjuk, hogy XIV. századbéli krónikák egy DAMASEK nevű ősmagyar istenről tesznek említést, s hozzá ép Csaba/archaikus formájában SOBA/ királyfival szoros kapcsolatban.

A gazdag asztrológiai anyagból emeljük ki a Turul magyarázatát.

DAR sumirul szarvasállatot jelent, míg ULLU teljes erőt. A Turul a hosszú tél után következő tavasz, vagyis a Napnak a Bak csillagképben való erőre kapásának jelképe. A téli napéjegyenlőséggel véget ér a sötétség uralma, a szarvasállat szarvai közt megjelenik a napszimbólum, a sas, a "Turul madara". A napkorong képe, ill. helyette a sasmadáré, két szarvas állat közt gyakran jelenik meg a korai sumir művészetben és - a magyar népművészetben.

Szól a tanulmány a népszokásokról, hegykultuszról, számokról, gyógyító eljárásokról, varázslatokról is. Az alapos és szellemes antropológiai ismertetés után dr. Bobula történelmi magyarázatát adja az eddig tárgyalt valóban meglepő sumir-magyar hasonlóságoknak.

Lenormant-tól Vargáig minden sumirológus, aki a sumir és magyar nyelv közti rokonságot felismerte, ezt a két nép közös ősnéptől való származásának tulajdonította. A hangsúlyt eddig a primitív szavak közti hasonlóságra helyezték. Csakhogy egy kőkorszaki ősrökonság feltételezése nem magyarázza meg olyan egyező kulturszavak létezését, melyek csak nagyon fejlett civilizációban keletkezhetnek. Magyarázatra szorul az is, hogy a késő-babyloni semita nyelvből sok átvétel tűnik fel az ősi-nek ismert magyar szavak közt. /PARAS-PARANCS, ILKU-ALKU, SALATU-CSALÁD, UDU-ADO/.

A magyarázat a tanulmány hipotézise szerint az, hogy a későbbi magyar nemzet magja egy kis sumir mágus-csoport volt, mely nem vészett el a sumir nép és kultúra mezopotámiai pusztulása idején, hanem kivándorolt. Ez a csoport féltve őrizte az ősi nyelvet és kulturát, de birta a fejlettebb késő-babyloni semita nyelvet is, melyből bőven vett kölcsönszavakat. Ilyen kulturával, sokszor szétszóródva és egyesülve, különféle utvonalonon húzódott a mágus-csoport északkeleti irányba Elamon, Médián át végül a Kaukázusba, annak északi lejtőire. Ott éppen magas kulturája folytán, magja lett egy számos néptöredékből összeálló tömegnek, melynek javarésze a népvándorlás hullámai által a hegyekbe szorított sztyeppe-népekből állt.

A tanulmány ezután a különböző északi hegyi népeket veszi vizsgálat alá /melyek különböző kutatók szerint "a II. évezred után a keleti civilizáció főhordozói voltak"/ és a hurriták, ugariták, chaldok, stb. ma még kevésbé ismert nyelve, kulturája terén keres sumir nyomokat. Az asszír hatalmat megdöntő káldeus-méd-szittyá szövetség létrehozásában is elképzelhetőnek tartja a különböző sumir emigrációk szerepét. A győzelmet követő új-babyloni birodalomban pedig a káldeus kultúra új kivirágzását látja.

A neobabyloni birodalom bukása után újra szétszórtak a káldeus erők. A perzsa világuralom idején egyre több említés történik a híres mágusokról, akikről általában azt hiszik, hogy perzsa papok voltak. A régi szövegekből azonban kitűnik, hogy papi funkciókkal megbízott, Médiában lakó törzsek voltak - egy fajilag összetartozó, közös eredetű külön embercsoport.

A MAG szó sumirul nagyot, magasztosat jelentett, éppugy, mint a KAL és mindkettő papi rangot jelzett. Hihetőnek látszik, hogy a mágusok a méd hegyek közé menekült sumir papok leszármazottai voltak, akiknek papi uralmát végül megszüntette az erősödő perzsa nacionalizmus. Gaumata, a hatalmas mágus volt az utolsó, aki megkísérelte a mágus uralom visszaállítását, de a perzsák megölték és a mágusok nagy részét is lemészárolták.

Valószínű, hogy az életben maradtak egy része ismét a hegyek közé menekült. Görög történetírók szólnak a hegyilakó káldokról /Xenofón/, akiknek nincs élelmük és rabolniuk kell. Cyrus a bölcs perzsa uralkodó próbálja pacifikálni őket, - ehelyett a káldok népe eltűnik a hegyek közé. Ugy látszik hogy időszámításunk elején átkeltek a Kaukázuson

A Kaukázustól északra is találunk nyomokat, sokatmondó bronzokat, sirleleteket és MADZAR, ill. MADJAR városát, mely Ibn Batuta híres arab utazó tanúsága szerint is hatalmas, virágzó kereskedelmi központ volt, amíg Timur Lenk hordái el nem pusztították. A sumir kultúra késői nyomai nem csak egy népcsoportnál tűnnek fel - valószínű, hogy sumir ősiségű elemek szerveztek nemzetté számos különböző összetételű csoportot, így különösen turk népeket, bolgártörököket, stb.

Ezután tér rá a tanulmány a magyarok őstörténetére. Valószínű, hogy e nép nagyrésze az Ural vidékéről érkezett időszámításunk első századaiban a Kaukázustól északra fekvő vidékre. Azonban a számos törzsből álló népcsoport lelke, a Magyar, ami körül kikristályosodott a nép, s mely a népnevet is adta, a tanulmány szerint a Kaukázus felől kellett, hogy érkezék. Számos mai kaukázusi törzs, ill. nép ma is tudatában van a magyarral való régi kapcsolatának és az archeológiai leletek is e mellett szólnak. Régi orosz krónikákban a Kaukázus neve: Magyar hegység. Sőt a Magyar név a Kaukázustól délre is megjelenik: a VI. században a bizánci hadsereg ujjaépíti az Örményországban fekvő MATZAR nevű váromot /Bizánci írók gyakran irták a gy-t tz-nek/. Ugyanaz az író, aki erről számol be, a nomád magyarokról azt írja: "tisztelik az elemeket, de az Istent hívják segítségül és csak az Egyetlent imádják, aki az eget és földet teremtette". A magyarokkal és szomszédaikkal kapcsolatban gyakran emlegették a bizánci írók a "mágusok vallását" is /pl. hogy a kazár király ebből tért ki zsidóra/.

A honfoglaló magyarok átmentették a hagyományt származásukra vonatkozólag. A Kézai-krónika szerint Hunor és Magor még Perzsiából /Evlath/ származtak s Menroth /NIMROD?/ és Eneth /ENE= sumirul "papnő, varázslónő"/ fiai voltak. Csak később minősítették "szerzetesi spekulációnak" a monda e legrégebb ismert formájának állításait.

Magának a nemzet nevének is van értelme sumirul: Mágusi sokaság, ill. erő /AR=áradat/. Biborbanszületett Konstantin viszont még SABARTOI-ASPHALOI-nak hívta őseinket, aminek teljes értelmét eddig nem tudták megmagyarázni. Hogy ASPHALOS görögül "bilincseitől megszabadítottat, szabadot" jelentett, az nem volt titok, de hogy SZUBARTU Észak-Babylonia sumir neve volt és hasonló /"szabaddá lett"/ értelemmel bírt, tehát a név második része t.k. az elsőt magyarázza, - ez, a dr. Bobula-féle hipotézis egyik legerősebb bizonyítéka mostanáig senkinek se jutott eszébe.

Őstörténelmünknek új és merész magyarázata körül bizonyára vita fog indulni, melyben a nyelvészeket és történelemtudósokat illeti a döntő szó. Mi természetesen nem érezhetjük magunkat illetékesnek a lényegben való állásfoglalásra. Csak remélhetjük, hogy sikerülni fog bizonyítani és köztudatba vinni az elterjedt mongol fikció helyett a magyarságnak a sumiroktól, a világ első kulturnépétől való származását, mert ez nagyon komoly gyakorlati szolgálatot tenne a magyarság ügyének. /CRI/

KÖRÖSI CSOMA SANDOR DARDZSILINGI SIRJANAK FELIRATA:

H. J. KÖRÖSI CSOMA SANDOR, MAGYARORSZÁG SZÜLÖTTE, AKI KELETRE JÖTT NYELVTUDOMÁNYI KUTATÁSOKAT FOLYTATNI ÉS SOK ÉVET TÖLTVE EL OLY NÉLKÜLÖZÉSEK KÖZÖTT, MINŐKET EMBER RITKÁN VISELT EL, FÁRADHATATLAN MUNKÁVAL MEGALKOTTA A TUDOMÁNY JAVÁRA A TIBETI NYELV SZÓTÁRÁT ÉS NYELVTANÁT, EMLÉKE VALÓDI ÖREIT. MUNKÁJÁT FOLYTATNI LASSZA FELE ÍNDULVA MEGHALT E HELYEN 1842-İK ÉVI APRILIS 11-İKÉN ÉLETÉNEK 59-İK ÉVÉBEN. MUNKATARSAI A BENGALI ÁZSIAI TARSULATBAN SZENTELIK E KÖVET EMLÉKÉNEK. NYUGODJÉK BÉKÉBEN.

KOSSUTH AMERIKAI SZEREPE
AZ ABC "MR. PRESIDENT" HANGJÁTEK-SOROZATÁBAN.

Az ABC /American Broadcasting Company/ rendszeres szerda esti félórás "Mr. President" c. hangjáték-sorozatában az április 10-i előadás Fillmore Millard /1850-53/ elnöknek Kossuth 1851-52-es amerikai útjával kapcsolatos megfontolásait és állásfoglalását dolgozta fel.

A darab nagyobbik felét az amerikai elnökhöz Kossuth fogadtatásáról, beszédjeinek hatásáról és eredményeiről, ill. eredménytelenségeiről érkező jelentések, s az elnöknek a bujdosásban lévő magyar kormányzó tulajdonképeni államférfiúi értékéről és szándékairól való tanakodása alkotta. Kisebbit részét pedig Hülsemann washingtoni osztrák követtel való rövid, heves vitái és Kossuth Lajossal való majdnem hasonlóan rövid, bizalmatlankodó, s végeredményben elutasító tárgyalásai képezték.

A kormányzó fogadtatásáról kapott jelentések eleinte túláradó lelkesedéssről szóltak. A ragyogó szónoklatai következtében még csak fokozódott kedvező közhangulat azonban később nagyon lelohadt, sőt a darab folyamán, az elnök tudomására jutott jelentések szerint, részben ellene is fordult. Kossuth amerikai ellenzőinek állásfoglalásai és a különösen saját honfitársainak soraiból érkező áskálódó, vádaskodó jelentések erős hangsúlyt nyertek a darabban. Ezeknek a /mindkét részből érkező/ vádaknak a csúcspontjaként Kossuth állítólagos diktátori törekvéssü akarnok-volta szerepelt.

Az elnök állandó kételkedő latolgatásainak is főképpen az a kérdés volt a tárgya, hogy Kossuth csakugyan a nép akaratanak demokratikus képviselője-e, vagy diktátori hatalomra törő népvezér, vagy pedig ködös agyú népszerűség-hajhászó nemzetközi kalandor.

A Kossuth amerikai szereplése és ünneplése ellen izgatottan tiltakozó Hülsemann igen erélyesen, csattanó érvekkel küldi el Fillmore és határozottan leszögezi, hogy a bujdosó /exile/ államférfi semmiképen sem számítható osztrák alattvalónak.

De Kossuthal is barátságatlanul kurtán-furcsán végez mindjárt első /meghívás nélkül érkezett/ személyes bemutatkozása alkalmával. Kossuth bejelenti neki, hogy a kongresszushoz folyamodik, ha az elnök elzárkózik kérései elől. Az elnök nem gördít akadályt az útjába, hanem az óvatos, bár gyanakvó kivárási álláspontjára helyezkedik. - A kongresszusban elért kétes értékű eredménye után kárörömmel kérdi a lankadatlanul próbálkozó, meggyőzésre törekvő kormányzót, hogy most aztán mitévő lesz. Azt a bátor, határozott választ kapja, hogy magához az amerikai néphez fordul a magyar nemzet eltiprott szabadsága ügyében. A darab első felében nem látni világosan, hogy mit is akar Kossuth Amerikától elérni, de a második felében expressis verbis kifejeződik, hogy nem kevesebbet, mint Magyarország érdekében való fegyveres beavatkozást.

Már ez a tény maga is teljesen ellene fordítja az Egyesült Államok elnökét, majd mikor Kossuth utolsó beszélgetésük folyamán lelkesen hivatkozik a "dicsőséges Napoleonra", s a neki állított csapdába is naív ügyetlenséggel esik bele, kevés kétséget hagy az elnökben afelől, hogy őt is a napoleoni nagyravágyás tüze fűti.

Mikor aztán hónapok múlva arról értesül Fillmore, hogy Kossuth visszaindult /üres tarisznyával/ Európába, nem is igen emlékszik, hogy ki az a "Kásszut" /így ejtik ki Kossuth nevét a hangjátékban/, s mikor emlékezetébe idézik értesüléseit és személyes benyomásait, végül is megoldatlanul hagyja azt a kérdést, hogy mi is Kossuth értéke. Még talán a történelem se tudja igazán eldönteni, úgy véli. Az amerikaiak mindenesetre máris elfeledték, hangsúlyozza a Kossuth kezdeti páratlan népszerűsége következtében féltékenységében érintett "Mr. President" - Fillmore. /IMRE LASZLÓ/

MAGYAR PROBLÉMÁK NÉMET SZEMMEL.

Az 1929-ben meghalt Bülow volt német birodalmi kancellár /1900-1909/ emlékiratai angolul 1931-ben jelentek meg négy kötetben /Prince von Bülow:Memoirs 1897-1903. London.Putnam/. A korszak történészei egyik legfontosabb forrásuknak tekintik.

Az itt következő részletek az első kötet 156-159 lapjain találhatók:

"Az egyik legtehetségesebb magyar, Kállay Béni, aki 1879-1882-ig a külügyminisztérium egyik osztályának a vezetője volt, azóta pedig birodalmi pénzügyminiszter és így Bosznia és Hercegovina adminisztrációjával is meg volt bízva s a szerbekről kitünő művet írt, egyszer a kilencvenes években honfitársait megkapó beszédben óvta attól, hogy a nemzetiségi politika terén tulságosan messze menjenek. A fata morgana emlékeztette őket, melyet néha a magyar pusztán lehet látni. A magyarok "délibáb"-nak hívják. A vigyázatlan utazót, aki rábízta magát, a mocsárba csalja, ahol elsüllyed s odavész. Bukarestben nagyon is jól megfigyelhettem, milyen határtalanul el voltak keseredve a szerbek és a románok a magyar nemzetiségi politikát fémjelző nagyvási hóbort és pszichológiai rövidlátás, fanatikus türelmetlenség és jogi csűrés-csavarás miatt. Azonban a kisebb népek iránti megvetés a Szent István koronájának birodalmában annyira beleivódott a magyarokba, hogy racionális szempontok semmit sem értek volna el vele szemben. A magyar számára a román "bűdös oláh" volt. A szerbekre és horvátokra értették, hogy "a szláv nem ember". Hiába prédikált Deák Ferenc mérsékletet és önuralmat honfitársainak; hiába figyelmeztette őket Andrássy Gyula gróf, hogy a magyar állam hajója annyira meg van terhelve jóléttel, hogy egy unciával több rakomány, legyen az bár szemét vagy arany, felborítaná.

A parlamentáris és arisztokratikus kormányzat, mely Magyarországon a kormánykereket kézben tartotta, a Szent István koronájának királyságában élő nem-magyar nemzetiségek teljes asszimilációjának vagy kiirtásának fantomját kergette, s oly vakon, hogy ez alól Deák és Andrássy után egyetlen befolyásos magyar államférfi sem menthető fel. A legnagyobb közülük Tisza István gróf volt, akit a valóban nagy államférfiak közé lehetett volna számítani, ha annyi mérséklettel bírt volna, amennyi erővel, annyi meggondoltsággal és előrelátással, mint amennyi izzó hazafisággal. Ő azonban a magyar faj abszolút hegemoniája eszméjének minden más meggondolást feláldozott. Ezzel Tisza súlyos kárt okozott országának. Mindazonáltal mint férfi, aki önmagához mindig hű maradt, nagy történelmi alak volt. Ő volt az egyetlen befolyásos magyar, ill. osztrák államférfi, aki szembenállt azzal az örült politikával, amely 1914 nyarán az ultimátummal vette kezdetét. Nem helyeselte Lengyelország függetlenségének kikiáltását sem a központi hatalmak részéről, ezt a hasonlóképen értelmetlen lépést. Ellene volt a túlzásba vitt annexióknak, mivel úgy gondolta, hogy ez veszélyeztetné a magyarok szupremáciáját a kettős monarchiában. A rendet vaskézzel tartotta fenn. Amikor Károly császár, aki előtt Tisza, a protestáns, ellenszenves volt, röviddel trónralépése után elbocsátotta, miután egy idő óta hangoztatta, hogy a "kálvinista pápa" nem sokáig marad hivatalban, a lélekharang megkondult a kettős monarchia és a Habsburg-ház felett, az óra lepergett, a kar lehanyatlott; az ő ideje lejárt. Tisza István nem élte túl nemzete bukását. Meghalt egy gyilkos kezétől, époly bátran, amilyen bátran élt."

/Folytatjuk !/

MICHELET: KI NYUJTOTT BIZTONSAGOT NÉMETORSZÁGNAK? EGY FAL, KÉTSÉGTELENÜL, ELŐ FAL: MAGYARORSZÁG, MELY KÉTSZER VÉDTE MEG A KERESZTENYSÉGET, A TATAROK ELLEN ÉS A TÖRÖKÖK ELLEN. KÜLÖNÖS ORSZÁG, AHOL MINDEN EMBER HELYESNEK ÉS TERMESZETESNEK VETTE CSATÁBAN HALNI MEG, AHOGY AZ ATYJA TETTE VOLT!...

KODÁLY UJABB ZENEKARI MŰVEI.

Írta: D. Schweng Lorándné

A TEMPO c. londoni zenei folyóirat 1950 őszi és 1951 téli számában a modern magyar zene kitűnő ismerőjétől, John S. Weissmanntól közölt fenti címmel cikksorozatot. A tanulmány zenei illusztrációk alapján alapos és részletes hangtani partitúra-analízisét is adja a Kodály-műveknek, amit azonban itt következő ismertetésünkben sajnos el kell hagynunk.

Gyakran hangoztatják, - írja J.S. Weissmann első cikkében - hogy az alkotóművész valódi nagyságát két tényező határozza meg; az egyik: a hagyományokhoz való ragaszkodása, - a másik: korának uralkodó szellemi áramlatához való beállítottsága.

Kodály Zoltán szerzeményeit illetően eddig csaknem kizárólag vokális műveit elemezték mind zenei, mind társadalmi kölcsönhatások szempontjából. J.S. Weissmann ezúttal a mester két zenekari művét elemezi részletesen. Elsőnek "Kádár Katá"-t, az énekhang- és kislevelekre írott erdélyi népballadát választja, mintegy bevezetésül, a szerző stílusa és technikai módszerének ismertetéséhez. Szóló-ének, fafúvós, zongora, celesta és vonósokra írott mű, bővített kiadása az 1929-ben megjelent "Magyar Népi zene énekhangra és zongorára" c. gyűjteményben szereplő /18.sz./ verzióknak.

Maga a ballada szövege jelentősen befolyásolja a művet tematikus invenció és felépítés szempontjából. A ballada drámai eseményeket szagatott stílusban, lírai formában elbeszélő mű, melyben csodás és szimbólikus elemek, és az érzelmi túlfűtöttség együtt igen nagy feszültséget teremtnek. Ezek a tulajdonságok erősen befolyásolják, mintegy determinálják a mű zenei részét.

Kádár Kata története röviden: egy nemes ifjú halálosan szereti jobbagyuk leányát, Katát. Az ifjú édesanyja a tóba vetteti a leányt, minek hallatára az ifjú is a tóba öli magát. Mikor ezt követően a víz partján kihajtó két virágszál összefonódik, a szívtelen anya gyökerestől kiirtja azokat. Ezután fia átka kíséri mindenüvé. A történet maga különböző népek folklórejában előfordul. Magyar változatát Kodály Erdélyben, 1912-ben gyűjtötte.

A zenei szimbólika két válfaját ismerjük; egyik a programmatikus, hangutánzó, leíró változata /vihar, zivatar, stb. utánzása/. A másik a szublimáltabb: az eseményekre való spirituális reagálást tükrözi. /Vaughan Williams és Bartók Béla egyes műveiben találkozunk vele./

"Kádár Katában" mindkét változat előfordul: a féktelen dühében toporzékoló anya, - a gyengéden kihajtó virágok, - Kata halálának beszámolója /egy baráti ifjú elbeszélése formájában/, - a programmatikus szimbólizmust alkalmazza.

A bensőséges, spirituális szimbólika legszebb példája, mikor a szerelmes ifjú meghallja kedvese sorsát: a szavak kalapácsütésként érik; szinte megölik.

A "motivum" fogalma csaknem "ujjlenyomatszerűen" jelenik meg Kodály műveiben; a fájdalom, szenvedés és felfokozott érzelmekkel kapcsolatban.

A régistílusú erdélyi népi dallam dór hangnemben, négy izometrius dallamsorból áll. Ahogy Kodály az adott unisono dallamot polifónná szövi, megtartva mind a dallam önálló jellegét, mind számos hozzájáruló tényezőt, közeli rokonságban áll a 15-16. századbeli polifón mesterek canto fermo technikájával.

A magyar népdal, minden valódi, ill. jellegzetesen magyar muzsika alapja: nem alkalmas szimfonikus feldolgozásra. Nehéz egy tempo rubato dallamot polifón feldolgozásban elképzelni. Kodály nyilván idejében fel-

ismerte a keleti dallamot nyugat technikájával egyeztetni akaró felületes kísérletek hiábavalóságát, s úgy oldotta meg a kérdést, hogy a szóbanforgó dallamkincs zenei elemeit kutatta ki, csaknem nyelvtani és mondattani alapon. Számos kapcsolatot fedezett fel: a jellegzetesen magyar, és - nagyjából - keleteurópai népzene egy kevésbé fejlett, fiatalabb foka a stilizált hangnemekkel játszó polifón mesterekének; s hogy mindkettőnek ritmikai és metrikai eleme azonos belső, szerves elveknek felel meg. Kodály szintézisének legmeggyőzőbb bizonyítéka énekkari műveiben található, melyekben a félreérthetetlenül magyar népi zenei elem csodálatosan ötvöződik Palestrina polifón stílusával.

A ballada s annak dallamától eltekintve, kevés a specifikusan magyar elem a műben. Az ötfoku hangnem uralkodik benne, - harmóniai feldolgozásán jellegzetesen érezni a francia impresszionisták koloritját, - ötfokú és egyházi hangnemekre való utalást, meghatározott, tonális hangnemben.

A magyar muzsika, és Kodály muzsikája lényegében és természetében általában vokális. Ennek következtében Kodály vagy a vokális elemeket feldolgozó, zenekari formát választotta, - vagy a hagyományyszerűen hangszeres /tánc-/ muzsikát. "Zenekari variációi" az első csoportba tartoznak, míg a "Concerto" a másodikba. Utóbbi művel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a múlt században dívó "verbunkos" és más népi táncok nem ismeretlenek a nagyközönség számára. A 19. század második felében a zenei romantika kedvelte a nemzeti jellegű témákat /l. Liszt, Brahms/, és magyar táncok, dallamok meglehetősen népszerűekké váltak.

A "Concerto"-ra térve: formára nézve concerto grosso; ennek a 17. században kialakult barokk zenei formának ellentéteket kihangsúlyozó, versengést kedvelő tulajdonságait nagyszerűen kiaknázva. A barokk kor jellegzetessége, hogy egy megelőző vokális-polifón korból átvált a hangszeres stílusra.

Kodály művét barokk elemek befolyásolják; a polifón stílusban tartott Allegro és harmóniai szövésmodot alkalmazó Largo tételek közti ellentét, majd a hangszeres antifonális beillesztése tanuskodnak erről. A "Concerto" híven tükrözi a barokk eszmény feltételeit, az egyensúly harmóniáját. Mindkét faktor: a hagyományokhoz való ragaszkodás és a tiszta klasszikus forma egyeztetése, alkalmazása, Kodály számára jelentős helyet biztosít a zene történetében.

Második cikkében J.S. Weissmann a "Zenekari variációkat" ismerteti. A "Felszállott a Páva" /Variációk egy magyar népdalra/ a vokális elemnek hangszeres /zenekari/ muzsikával való egyeztetése.

A népdal zenekari alkalmazására, annak egyszerű beillesztésétől a szövevényes rapszodiáig, nem egy mód van; azonban a többé-kevésbé felületes kísérletezések nem elégítik ki a szimfonikus igényeket. A "keleti tartalmat nyugat technikájával egyeztetés" problémája csaknem valamennyi magyar muzsikus problémája volt /l. Liszt/. Maradandó értéket kellett teremteniök.

A klasszikus /hangszeres/ zenei formák kialakulása hosszú fejlődés eredménye, melynek során a tartalom és forma lényegesen és állandóan befolyásolta egymást. A 19. század magyar muzsikája megkísérelte a nyugat "kiforrott" zenei formáit lényegében, lélekben nem rokon tartalommal egyeztetni. Azonban sem a természet, sem a művészet nem tűri az ugrásszerű belső fejlődést. Kodály érdeme, hogy felismerte, megfelelő természetes evolúció vezethet csak új magyar, hangszeres, zenekari stílushoz.

A nyugat stílusa a 17. század-/barokk kor/-ban fejlődött naggyá; a vertikális és horizontális szerkesztésmód alkalmazása erős ellentétekre adott alkalmat. Az egyensúly fogalmat szimmetrikus ismétlések képviselték, ezzel megalapozva a klasszikus formák szimmetriáját.

A variációs forma a 17. századnál jóval régebbre nyúlik vissza /dallamok, korálisok, táncok variációi/. Ezen a zenei formán belül a legkülönbözőbb szellemi és érzelmi lehetőségek, sőt feszültségek kínálkoznak; kettőssége abban rejlik, hogy egyrészt részeire bontható, ezáltal szétszóródhatik, - másrészt tematikai adottságánál fogva szigorú egységet igényel. A zenei "újítók" mint pl. a 15-16. század lantjátékosai, a 17-18. század clavecinistái, egészen Schönberg forradalmi hangtanáig terjedően alkalmazták a variációt.

A zenei "lezáró korszakok"-ban pl. Bach, Mozart, Brahms variációi a fantázia és cizellált tökély legmagasabb fokát érték el.

Feltehető, hogy hasonló megfontolások vezették Kodályt a "Concerto és Variáció-s" forma megválasztásakor.

A "Felszállott a páva" kezdetű magyar népdal az u.n. ősi stílus terméke; négy izometrikus dallamsora, rubato előadásban, jelentősen díszített dallamvonallal, tiszta ötfokú hangnemre épül. Terraszos szerkesztésmódja az ősi magyar és középázsiai dallamokéval egyezik /egy dallamsornak 5 hanggal lejjebb való pontos transzponálása; felülről lefelé szálló dallamvonal/.

A parlando-rubato előadásmódot Kodály és Bartók a következőképpen magyarazzák: a rubato a régebbi tempo giusto fejleménye. Az ősi tempo giusto dallamok valószínűleg közös munka, tánc vagy szertartásokat összefogó mozdulatokat kísérték, ill. egyengették. Később elhomályosult a dallam funkcionális jelentősége, és a szöveg, a tartalom előadása vált fontosabbá, az előadó rögtönző fantáziájának engedve szabad teret.

A népzene legnagyobb részét egyszólamú. Népi dallamok azonban gyakran utalnak harmóniai fordulatokra, - bár ezek nem állanak a nyugateurópai diatonikus, ill. kromatikus hangnemek törvényein belül. Kodály éppúgy alkalmazza az ötfokú hangnemnek megfelelő quartakkordot, mint a hagyományos /nyugati/ akkordokat és azoknak változatait.

J.S. Weissmann részletesen elemzi zeneileg a 16 variációt. Az egyetlen dallamból kisarjadzó, hatalmas variációs sorozattá növekedő, metamorphosishoz hasonló folyamat mindvégig szerves egész marad.

Kodály művében a barokk bővérűség és klasszikus mérték egyensúlya /melyre a cikk elején utaltunk/ genialis módon jut kifejezésre. Művének jelentősége a magyar muzsikában mérföldkőhöz hasonló; a maga nagyságában a Psalmus Hungaricus mellé sorozható.

MENEKÜLT KÉPZŐMŰVESZEK SZERVEZKEDÉSE.

Lengyel, csehszlovák, magyar, jugoszláv, román, bolgár, albán, eszt, lett, litván és ukrán művészek nemzetközi egyesületének előkészítő bizottsága nemrég alakult meg Amerikában. A bizottság felszólítást intézett a menekült szobrászokhoz, festőművészekhez, grafikusokhoz és építészekhez; hogy küldjék be rövid életrajzukat /angolul, franciául vagy németül/, munkáik fényképreprodukcióját, valamint eddigi tevékenységükre, foglalkozásukra s lakóhelyükre vonatkozó adatokat az előkészítő bizottság titkárának, egy neves magyar festőművésznek, Kézdi-Kovács Elemérnek a címére /68 - 03 41st Avenue, Woodside, L.I., N.Y., U.S.A./.

Az egyesület célja kiállítások rendezése, ösztöndíjak, előadói állások biztosítása, tanulmányi utak előkészítése és a menekült művészek megélhetésének biztosítása.

A felhívást közölte a fenti nemzetiségű menekültek sajtója, a Voice of America 10 nyelven, a Radio Free Europe pedig öt nyelven továbbította.

Értesülésünk szerint az egyesület elnöke Ivan Mestrovics les a legnagyobb élő szobrászművész.

BARTÓK NŐVEKVŐ NÉPSZERŰSÉGE.

Bartók Béla műveinek a diadalútja folytatódik az egész világon. Az alábbiakban ennek az útnak néhány újabb állomásáról számolunk be.

Bartók "Zenekari Concerto"-ja ebben az évadban hét különböző nagy amerikai zenekar műsorán szerepelt./NYT.51.IV.1./ Ugyanezt a művet Bécsben Furtwaengler vezényletével játszották a bécsi filharmonikusok. Párizsban a Végh-kvartett a vonósnégyeseket olyan nagy sikerrel adta elő, hogy meg kellett ismételní az előadást. "Micsoda csálahatatlan az a biztonság - írja az együttesről a LE MONDE/51.III.17./ - amellyel a merész harmóniai kombinációkat, a ritmus feszültségét tolmácsolják, valamint azt a különös légyságot, azt a poézist, mely egyes részekből árad."

A velencei zenei ünnepeken tavaly "az egyik legkiemelkedőbb műsorszám" a brácsaverseny volt Primrose előadásában. Ugyanitt került bemutatásra az olasz Veretti zongoraversenye, mely "Bartók ütőhangszerstílusát jól felhasználta" /TEMPO, 50.éssz/. Londonban ugyancsak a brácsaversenyt adta elő Primrose decemberben, február 25-én pedig a "Zene vonósokra, ütőhangszerekre és celestára" szerepelt műsoron. A brüsszeli Bartók-émlékünnepeken nov.9-én az első és hatodik kvartettet, a "Kontraszt"-ot és a hegedű-duókat adták elő, a "brüsszeli hallgatóság szinte vallásos áhitattal" hallgatta. Az izraeli modern zeneközpont Bartók halálának évfordulóján a ritkán hallott Ady-dalokat tűzte műsorra. Az előadó ugyanaz a Nina Valéry volt, aki a bemutatón, 1929-ben, Párizsban énekelte volt, a szerző kíséretével. /TEMPO, 51.tél/

Zürichben szintén eljátszotta Primrose a brácsaversenyt, március elején pedig teljes Bartók-hangversenyt rendezett Paul Sacher, Bartók barátja és mecénása. "Bartók genialitása - írja a hangversenyről a Ww /51.III.9./ - egységbe tudta foglalni a temperamentummal teli életerőt és a konstruktív gondolatokat. Míg korábbi "Román táncok" c. művében a zenei anyagot félreismerhetetlen ritmusában, dallamosságában és harmóniájában majdnem változatlanul a népművészetből látszott átvenni, a késői "Divertimento"-jában anyagát átszellemült műalkotássá változtatta át. Paul Sacher, a hangverseny karmestere, a zeneszerző mindkét tulajdonságát, ősi zeneiségét és átszellemült alkotói képességét kifejezésre juttatta. Schneeberger hasonlóképen, a nagyszerű szóló-hegedűszonátának, a végső alkotói korszak e rendkívül igényes művének fölényesen mesteri előadásával. A legegényibb mondanivaló őlt ebben a műben alakot a legérettebb formában; belső feszültséggel van telve, szenvedélyes, sőt démonikus. Egyszer majd bizonyára a XX. századi zene magányos örösisának a legjelentősebb alkotásai közé fogják számítani."

MILYEN EMBERTIPUST AKARNAK NEVELNI A MAGYAROKBÓL?

"Igy vagyunk mi szovjetemberek - írja a MAGYAR NEMZET/50.V.4./ riportsorozatában egy moszkvai munkást idézve - terv nélkül, anélkül, hogy minden munkánkat ne lássuk tisztán magunk előtt már legapróbb részletéig a munka kezdetekor, élni sem tudánk. A terv a mi életünkben szükségletté vált, szokásunkká, szinte természetünké. Köztünk és a kapitalista társadalom emberei közt ez is legyike az alapvető különbségnek. Megszoktuk, hogy törekvéseinket, vágyainkat, álmainkat reálisan, statisztikákban és határidőnaplókban lerögzítve, előre lássuk. És ebben parasztjaink ugyanolyanok, mint a gyári munkásaink."

A SZABAD NEP-ben /51.I.12./ pedig így jellemzi a legfőbb mintaképet Babajevszkij /"A szovjetemberről"/: "Bölcsönknél ott állt Lenin-Sztálin nagy pártja, és ami egész lelki gazdagságunk, eszünk s akaratunk Lenintől és Sztálintól származik."

NYUGATI FIGYELŐ I.

"A KORONA A SZUVERENITÁS
SZIMBOLUMA"

A kénkedés címén elítélt Vogeler kiadása ügyében létrejött amerikai-magyar megállapodás nem foglalja magában a Szentkorona átadását a budapesti kormánynak.

Ezzel kapcsolatban a WASHINGTON POST /51.IV.29./ fenti címmel első oldalon ismerteti a koronát:

"Szent István drágakövekkel borított arany koronája egyike Magyarország legszentebb ereklyéinek. A koronát II.Sylvester pápa adományozta 1001-ben I.István magyar királynak, aki Magyarországot megnyerte a kereszténységnek és aki 82 évvel később római katolikus szent lett.

Az eredeti koronát, későbbi kiegészítéseivel, attól a naptól kezdve egészen 1918-ig /amikor a monarchiát eltörölték/, minden magyar királynak a fejére illesztették az uralkodásukat szentesítő szertartás részeként.

A királyi szimbólumnak a jelentőségét a magyar nép számára, jól megvilágította az a tény, hogy 1848-ban kivitték az országból, akárcsak a II.világháború alatt megakadályozandó, hogy méltatlan kezekbe jusson.

A magyar tiszték, akik a koronát 1945-ben kihozták az országból, átadták a USA megszálló hatóságainak Németországban, és ott őrzik ma is."

KORDA SANDOR

produkcióját, a "Hoffmann meséit" az évad egyik legnagyobb filmalkotásaként játsszák egész Amerikában. Korda következő filmjei a "Salome" és a "Rózsalovag" lesznek /NYT, 51.III.4./. Szőke Szakál egy nagy revüfilmben játsszik, Lukács Pál pedig a "KIM" című színesfilm lámáját alakítja. Lukács egyébként az egyik legnagyobb new yorki szindarabsiker, a "Call me Madam" egyik főszerepét is játssza.

LISZT HELYE A ZENEIRODALOMBAN

Lemezre vették Liszt Ferenc első szimfónikus költeményét, a "Ce qu'on entend sur la montagne" címűt. A NEW YORK TIMES /51.IV.15./ bírálatában többek közt ezt írja: "Noha a mű hibái nagyon is nyilvánvalóak - beleértve a dagályos-ságot és szentimentalizmust, mely gyakran fordul elő a szerzőnél - nem lehet szabadulni attól a ténytől, hogy ez egy lángoló géniusz profétai műve. Keletkezésének időpontját tekintve - 1850 előtt született meg! - messze megelőzte korát koncepcióban, feldolgozásban és harmóniai ötletekben. Wagner, Mahler és Strauss Richárd csirában jelen vannak és lassanként rájövünk, miért ragaszkodnak a zenetudósok annyira állításukhoz, hogy Liszt a XIX.század egyik legnagyobb zenei hatóereje volt."

KÉT MÉCS-VERS

jelent meg Kirkconnell professzor, neves kanadai író fordításában a kanadai Acadia-egyetem Bulletinjében /51.III./. A két vers magyar címe: "Az Isten játszik" és "Aranyos kicsikém". Watson Kirkconnell lefordította Aranytól "Buda halálát" /"King Buda", Cleveland, 1936/ is és sok más magyar költeményt /"Hungarian Muse", Kanadai Magyar Ujság Press 1933/. "Little Treasury of Hungarian Verse" címen egy részük külön is megjelent az AMSz kiadásában /Washington, 1947./

MOLNAR FERENC

"A Testőr" c.vígjátékát játsszák Washingtonban, Jeanette MacDonald-dal a főszerepben /WP. 51.IV8/

KÁROLYI GYULA

amerikai bemutatkozó hangversenye ápr.4-én zajlott le a new yorki Carnegie-Hallban. A főleg műsora első felében indiszponáltan játszó művész vegyes kritikát kapott.

NYUGATI FIGYELŐ II.

"KODÁLY MISSA BREVISENEK
FELSEGES ELOADASA"

STEPHEN RONAY

- ezzel a címmel számol be a WASHINGTON POST az új Kodály-lemezről. "Washingtonból származik az év egyik legpompásabb s legkielégítőbb felvétele... Kodály maga vezényelte itt a mű első előadását és a jelen verzió hitelesen követi az ő utasításait minden ponton... A mise zenéje erősen romantikus, az eredetiség és szépség figyelemreméltóan magas fokán. Ha másért nem, azért a mennyei hatásért érdemes beszélni róla, melyet a Christe Eleisonban alkalmazott magas hangok triója teremt, mely hatás azután megismétlődik a mű befejező részében." /51.IV.29/

MIÉRT TANULT MEG MAGYARUL
EGY AUSZTRALIAI?

Gordon Watson fiatal ausztráliai zongoraművész hangversenyéről számol be a londoni RADIO TIMES/51. III.16./: "Műsora csupa rövid Bartók-darabból áll, sok közülük a szerző magyar népzene iránti szeretetének a félreismerhetetlen jegyét viseli. Watson is nagyon szereti - annyira, hogy megtanult magyarul csupán azért, hogy megértse az eredeti címeiket és szöveget... Lisztnek és Busoninak is nagy tisztelője."

A MAGYAR KUTYA HIRE

"Ne kutyát vegyen - PULIT VEGYEN" címmel az alábbi hirdetést olvastuk a WALL STREET JOURNAL-ban /51.IV.27./:

"Ezer éven át tenyésztették selektív módon értelmességre a pulit /a magyar juhászkutyát/. A költészet és politikán kívül majdnem mindenre megért. Nem kószál el.

Eszményi őrzője gyermeknek, háznak. A legértelmesebb pulikó - lyök AKC.Reg. 100 dollártól felfelé. 25 dolláros letét kísérfje a megrendelést.

Bronson Williams, Frenchtown, New Jersey."

magyarszármazású festő művei vannak kiállítva egy new yorki önálló tárlaton. "Pazarul színezett, ügyes kivitelű festményei és rajzai - írja a NEW YORK TIMES /51. IV.29./ - szertelenül romantikus alakokat és jeleneteket ábrázolnak."

MAGYAR MŰVESZEK MOSZKVA-BAN

A PRAVDA hosszú cikkben emlékezik meg hangversenyükről. Főleg Fischer Annit, Zathureczkyt, Székely Mihályt emeli ki. "Nagy sikert aratott - írja továbbá - Ferencsik János... Már a műsor első számában /Erkel: Hunyadi László c. operája ragyogóan egyszerű, népiességgel áthatott nyitányában/ tapasztalt, jó ritmusérzéssel rendelkező karmesterként mutatkozott be..." A Magyar Néphadsereg Központi Művészegyüttesének a hangversenye is tetszett, "sajnos azonban, az egyes művek és népdalok előadásán néhol érezhetők a népdaltól idegen formalista irányzat még le nem küzdött maradványai." /Sz.N. 51.IV.24./

A FEUILLES MUSICALES

lausannei illusztris zenei folyóiratban Takács Jenő zongoraművész, zeneszerző és zenetudós, a pécsi konzervatórium volt igazgatója, a kairói konzervatórium s a manilai egyetemi zeneakadémia volt tanára, Bartók Béláról s Bartók svájci kapcsolatairól cikksorozatot közölt halálának ötödik évfordulója alkalmából. Ugyanez a lap Weissmann TEMPO-ban megjelent tanulmányát is hozta. /50.X., XI. XII/

MAGYAR TERRORISTÁK,

kémbandák, stb. szerepelnek gyakran az amerikai rádió- és televízióadásokban. A SATURDAY EVENING POST a "magyarok" Andrassy-ut 60-i módszereiről hoz sorozatot.

MAGYAROK A WEBSTER-SZÓTÁR BIOGRÁFIAI RÉSZÉBEN.

A talán legáltalánosabb amerikai nagykézisztár /kb.2400 oldal/ 1949-es kiadásának függelékében egy 65 oldalas biográfiai szótár is található, kiejtésmagyarozással.. Ez a rész kb. 7-8000 nevet tartalmaz. Köztük a következő magyarokat, ill. magyarszármazásúakat:

A két Andrásy, Apponyi, Arany/a "Toldi", "Buda" és a "Huszt" költője/, Árpád /"a magyar monarchia megalapítója"/, Auer Leopold /a hegedűművész/, Aulich Lajos, Bartók, I.Károly, Csokonai Vitéz Mihály, Damjanics János, Deák, Eötvös József, Eszterházy von Galantha /"magyar mágnáscsalád"/, Gaal József /"magyar regényíró és költő"/, Hadik, von, András, gróf/ám mint "német tábornagy"/, Horváth Mihály, Hunyady János, Imrédy /"magyar bankár, közgazdász, politikus"/, Jókai /a "Fekete gyémántok", "A magyar nábob", az "Uj földesur" írója/, Kazinczy, Károlyi Mihály, Korda Alexandre /"magyar-brit filmdirektor"/, Kossuth, Kun Béla /"magyar-zsidó kommunista vezér"/, "Laszlo de Philip", Lehár, Nagy Lajos, II.Lajos, Liszt, Mária Terézia, Matzenauer /"magyar mezzoszoprán"/, Molnár Ferenc, Munkácsy, Nordau Max Simon /"német-magyar író"/, Orczy bárónő, Ormándy /"magyar-amerikai karnagy"/, Petőfi, Zsigmond /"Magyarország királya, Németország császára"/, Szécsenyi, Széll György /"magyar-amerikai zeneszerző, zongoraművész és karmester"/, Tisza István, Vámbéry "Hermán" /"magyar utazó és tudós"/, Zita. /Tehát összesen 44 név/.

Érdekes megvizsgálni azt is, kik képviselik a többi keleteurópai népeket: Kanaris, Kondylis, Ottó király, Venizelosz, Ypszilanti, Zaimis /görögök/; I.Sándor, II.Sándor, Mihajlovics, I.Milán, II.Péter, /szerbek/; Mestrovics, Tesla, Tito /horvátok/; I.Ferdinánd, III.Boris, II.Simeon /bolgárok/; Antonescu, II.Károly, I.Ferdinánd, Enescu, Mária királynő, I.Mihály, Carmen Sylva /románok/; a két Capek, Drdla, Dvorak, Gyrowetz, Hácha, Hodzsa, Hurban, Husz, Janausek, Kafka, Kubelik, Masaryk, Palacky, Podjebrád, Purkinje, Smetana, Ziska /csehek/; Hlinka /szlovákok/; Kázmér, III.Kázmér, Chopin, Dombrowski, Kosciuszko, Wanda Landowska, Leschetitzky, Mazepa /"lengyel kalandor"/, Mickiewicz, Modjeska, Mostowski, Moszkowski, Naruszewitch, Niemcewicz, Paderewski, Pasternack, Pilsudski, Poniatowski, Pulaski, Reszke, Reymont, Rubinstein, Sienkiewicz, három Zsigmond, Smigly Rydz, Sobieski, két Szaniszló, Tarnowski, Wieniawski, Wiszniewski, Zamoycki /lengyelek/; Kallio, Lönnrot, Ryti, Mannerheim, Sibelius /finnek/.

Ugyanennek a szótárnak a főiskolai használatra szánt kiadása /1949, 1200 oldal/ függelékében kb. 5000 név közt csupán a következő magyar neveket tartalmazza /WEBSTER'S NEW COLLEGIATE DICTIONARY/:

A két Andrásy, Árpád, Bartók, Deák, Herzl /osztrák - magyar születésű - cionista/, Hevesy /von George, magyar kémikus/, Horthy, Huszár Károly, Hunyady, Jókai, Károlyi Mihály, két Kossuth, Kun Béla, Latzko /"magyar születésű író Ausztriában"/, I.Lipót, Lehár, Liszt /"von"/, Mária Terézia, Moholy Nagy /"magyar festő, rajzoló, fotográfus"/, Molnár Ferenc, Orczy bárónő, Petőfi, Pogány /"magyarszületésű festő"/, Szent-Györgyi Albert, Szilárd Leó /az atomtudós/.

D.ALEMBERT: BÉCSBŐL ELUTAZOTT /T.I.MONTESQUIEU/, HOGY MEGTEKINTSE MAGYARORSZAGOT, AMELYNEK GAZDAG ÉS TERMÉKENY FÖLDJÉT BÜSZKE ÉS NAGYLELKŰ NEMZET LAKJA, AMELY TIRANNUSAINAK OSTORA ÉS FEJEDELMEINEK TÁMASZA.

MONTESQUIEU: AZÉRT AKARTAM MEGNÉZNI MAGYARORSZAGOT, MERT MINDEGYIK EUROPAI ÁLLAM OLYAN VOLT, MINT A MAI MAGYARORSZÁG ÉS MERT LÁTNI AKARTAM APAINK SZOKÁSAIT.

KOSSUTH-DIJASOK.

Március 15-én osztották ki a Kossuth-díjakat, immár negyedszer. Alább közöljük az eddigi /kulturális/ Kossuth-díjasok neveit. Hangsúlyozzuk azonban, hogy abból, hogy egy művész vagy tudós megkapta a díjat /amit visszautasítani nem is lehet/, nem következik szükségképpen, hogy az illető /Révai szavival élve/ eladta "művészi vagy tudományos lelkiüdvösségét a bolsevizmus ördögének". A Kossuth-díjasok közt a magyar kultúra büszkeségei is megtalálhatók.

1948 Természettudományok: Gombás Pál, Ernszt Jenő, Zemplén Géza, Szent-Györgyi Albert, Mihailics Győző, Schimanek Emil, Fejér Lipót, Vendl Aladár, Vadász Elemér, Laky Kálmán, Straub Brunó, Hoffmann Sándor, Bog-nár Rezső, Jancsó Miklós, Ivanovics György, Jáky József, Turán Pál.

Szellemtudományok: Lukács György, Horváth János, Németh Gyula, Erdei Ferenc, Molnár Erik, Kemény Gábor, Sik Sándor, Kiss Lajos.

Művészet és irodalom: Bartók Béla, Derkovits Gyula, József Attila/mindhárman post mortem/, Nagy Lajos, Déry Tibor, Illyés Gyula, Füst Milán, Kodály Zoltán, Egri József, Csók István, Major Tamás, Somlay Artur, Bajor Gizi, Ferenczy Noémi, Rácz Aladár, Koszta József, Czóbel Béla, Bernáth Aurél, Vedres Márk, Ferenczy Béni, Meggyessy Ferenc, Kovács Margit.

1949 Természettudományok: Novobátczy Károly, Buzágh Aladár, Bruckner Győző, Schulek Elemér, Beke Dénes, Győrffy Barna, Rusznyák István, Gerendás Mihály, Sántha Kálmán, Marek József, Obermayer Ernő, Mohácsi Máttyás.

Műszaki tudományok: Szádeczky-Kardoss Elemér, Tárchy-Hornoch Antal, Verő József, Riesz Frigyes, Egervári Jenő, Rényi Alfréd.

Szellemtudományok: Andics Erzsébet, Ember Győző, Rudas László, Schöpflin Aladár, Zsirai Miklós, Ligeti Lajos, Moravcsik Gyula.

Művészet és irodalom: Tersánszky Józsi Jenő, Gergely Sándor, Gellért Oszkár, Zelk Zoltán, Nagy Sán-

dor, Aczél Tamás, Székely Mihály, Palló Imre, Vásárhelyi Zoltán, Fischer Anni, Ungár Imre, Veress Sándor, Osváth Julia, Rudnay Gyula, Poór Bertalan, Kmety János, Szőnyi István, Bokros Birman Dezső, Beck András, Mikus Sándor, Rátkai Márton, Gobbi Hilda, Balázs Béla, Hont Ferenc, Radványi Géza, Révai József.

1950 Természettudományok: Gombás Pál, Neugebauer Tibor, Manninger Rezső, Rédei László, Erdei-Gruz Tibor, Fodor Gábor, Szabó Zoltán, Hetényi Géza, Szentágothai János, Kemény Imre, Sedlmayer Kurt, Kreybig Lajos, Freund Mihály, Varga József, Winter Ernő, Tarján Gusztáv, Martini Károly, Kalmár László, Szőkefalvi Nagy Béla.

Művészet és irodalom: Veres Péter, Illés Béla, Weiner Leó, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Pátzay Pál, Csorba Géza, Mészáros Agnes, Latabár Kálmán, Nádasdy Kálmán, Bán Frigyes, Benjámín László, Kónya Lajos, Kadosa Pál, Farkas Ferenc, Simon Zsuzsa, Gellért Endre, Illés György, Hegyi Barnabás, Konecsni György.

1951 Természettudományok: Schulek Elemér, Kóta József, Geleji Sándor, Kerpel-Fronius Ödön, Babics Antal, Ubrizsy Gábor, Kotlán Sándor, Jánossy Lajos, Kovács István, Budó Agoston, Hajós György, Péter Rózsa, Alexits György, Erdei László, Vitális Sándor, Földvári Aladár, Vendel Miklós, Sóo Dezső, Heller László.

Társadalomtudományok: Szabolcsi Bence, Pais Dezső, Földessy Gyula.

Művészet és irodalom: Szabó Pál, Lk Sándor, Berény Róbert, Szabó Ferenc, Zathureczky Ede, Lajta László, Bihari József, Oláh Gusztáv, Háy Gyula, Juhász Ferenc, Hámos György, Parragi György, Zádor István, Pór Bertalan, Szervánszky Endre, Ferencsik János, Somogyi László, Horvai István, Görbe János, Tolnay Klári, Gáspár Margit, Gyurkovics Mária, Fülöp Zoltán, Somlay Artur, Pécsi Sándor, Balázs Samu, Keleti Márton, Pán József.

HAZAI FIGYELŐ.

A TUDOMÁNYOS AKADEMIA 137 könyv kiadását tervezi az idén. Ebből fél-száz szovjet tudományos mű fordítása lesz. Ime néhány mű címe:

Gortvay György: "Az újabbkori magyar orvos-egészség-tudomány története" - Radnót Magda: "A személyeseti patológia" - Sóo Rezső és munkatársai: "Magyarország gazdasági növényeinek biológiai kézikönyve" - Bólyai Farkas: "Appendix" - Rázsó Imre: "Mezőgazdasági gépek elmélete, számítása és szerkesztése" - Andics Erzsébet: "A magyar szabadságharc fő-urái ámulói" - Benda Kálmán: "Iratok a Martinovics-mozgalom történetéből" - Beér János: "A magyar alkotmány fejlődése" - Barta István: "Kossuth Lajos 1847-48-ban" - Mályusz Elemér-Léederer Emma: "Zsigmondkori oklevéltár" - Ortutay Gyula: "Mátyás a keletmagyarországi néphagyományban" - Dombai János: "Zengővárkonyi őstelepek" - László Gyula: "Magyarországi avar emlékegyűjtés" - Trencsényi-Waldapfel Imre-Fogarasi Béla: "Görög filozófiai antológia" - Nádor György: "Feuerbach filozófiája", "Feuerbach válogatott művei" - Dobrovits Aladár: "A munka értékelése az egyiptomi társadalomban" - "Magyar történeti bibliográfia" III. és IV. köt. - Horváth János: "Rendszeres magyar verstan" - Petőfi minden versének III. kötete, kritikai kiadásban - Arany János műveinek III. kötete - Balassi Bálint minden művének II. kötete - Sárosi Gyula: "Arany trombita" - Bacsányi János munkáinak gyűjteménye, krit. kiad. - Arany János népköltészeti gyűjteménye, Gyulai Ágost és Kodály Zoltán feldolgozásában - Kniezsa István: "Helyesírásunk története" /KIS ÚJSÁG, 51. IV. 14./

A MAGYAR-SZOVJET BARÁTSÁGI HONAP március 8-tól április 4-ig tartott.

IROKONGRESSZUS kezdődött Budapesten ápr. 27-én. A szovjet írókat Polevoj, Babajevszkij és Fegyin képviselte. A kongresszus tiszteletére a Szikra diszkiadásban kiadta Lenin: "Az irodalomról" szóló gyűjteményét. /MAGYAR NEMZET, 51. IV. 17. és 27./

"AZ ŐSI CHOREZM", Tolsztovsz orosz archeológus műve megjelent magyarul. A Tolsztovsz-féle ásatások nyomán kiderült - írja a MAGYAR NEMZET /51. II. 6./ - "hogy Chorezm már az időszámítás előtti negyedik-harmadik évezredben is közvetítő szerepet játszott a Közép-Kelet és a Távol-Kelet között. Az a feltetelezés, hogy az ugorok és indo-európaiak előtti indiai népek kulturális kapcsolatban kellett, hogy álljanak egymással és területileg érintkeztek, a Tolsztovsz-expedíció vizsgálatai folytán megerősödött. Új kutatási lehetőségek felé tár-nak kaput azok a megállapítások is, amelyek szerint a sumir nyelv mind szóképzésében, mind pedig alak-tárában az altáji csoport nyelveivel, különösen a török nyelvekkel való egyezés világos nyomait mutatja.

A magyarság őstörténetében még megoldatlan problémák perspektívája az új eredmények alapján igen kitágult. Ezek értékesítésé-rá kell biznunk a magyar őstörté-nészekre. Elég, ha itt utalunk arra, hogy Arendt orosz tudós is, aki-nek pedig kevesebb leletanyag, szűkebb szempontok álltak rendelkezésére, a kercsi, ill. feketeten-ger-környéki leletekből kiindulva, arra a következtetésre jutott, hogy valószínűleg olyan kultúrával ál-lunk szemben, mely vagy rokon a magyarral, vagy amelynek hordozói a magyarságnak politikai aláren-deltjei voltak."

KRITIKAI SZEMLELET terén még nagyok a hiányok a magyar zenében! A Keszkenő c. új táncjáték "a pusztaszórakoztatáson kívül nem adott sem hű társadalomrajzot, sem meggyőző-déses pártosságot" /Nsz. 51. II. 16./ A "Csinom Palkó"-ban "a nemeskis-szonyok tulsok üdeséget, bájt s kel-lemet" árasztottak; egyik kép "a ma-gyar nemesi világ mulatságainak han-gulatát hozza. A zene gyönyörködte-tő, de hiányoljuk benne a kritikai szemléletet." /Nsz., 51. III. 17./

Hogy is mondta Zsdánov? "A ze-neszerzőnek nemcsak zeneileg, de po-litikailag is élesfülűnek kell lennie!"

H I R Ű N K A V I L Á G B A N .
/Magyar Kulturális Figyelő./

Szerkeszti :
Csicsery-Rónay István.

A "Hirünk a világban" előfizetési díja az USA-ban évi 3 dollár, bármely más országban havi 1 nemzetközi postai coupon. Munkatársainknak díjtalanul, szerkesztőségeknek cserepéldány ellenében küldjük.

A "Hirünk a világban" könyomatos : bármelyik közlemény a forrás megjelölésével átvethető.

HIRÜNK A VILÁGBAN
Hungarian Monthly
P.O.Box 1005,
Washington 13, D.C.
U.S.A.

Ms. Michael Högze
516 Vista Dr.
Falls Church, Va.